

VAALAN KUNNAN KOTOUTTAMISOHJELMA

Hyväksytty Vaalan kunnanvaltuustossa x§ xx.xx.2016

Sisältö

Johdanto	3
1. LÄHTÖKOHDAT	3
1.1. Lainsäädäntö.....	3
1.1.1. Laki kotoutumisen edistämisestä	3
1.1.2. Ulkomaalaislaki	3
1.2. Kunnan muut strategiat ja ohjelmat.....	4
1.2.1. Selvitys siitä, miten kotouttamisohjelma kytkeytyy kunnan strategiseen suunnitteluun ja seurantaan.....	4
1.2.2. Kotouttamisohjelma seuranta ja päivitys.....	4
1.2.3. Yhteistyö muiden viranomaistahojen kanssa maahanmuuttoasioissa (kunnat, kuntayhtymät ym.)	4
2. KEHITTÄMISTAVOITTEET JA TOIMENPITEET.....	4
2.1. Suunnitelma kotoutumista edistävästä ja tukevista toimenpiteistä.....	4
2.1.1. Alkukartoitus.....	4
2.1.2. Kotoutumissuunnitelma	5
2.1.3. Huminatääriäinen apu: Onko kunta valmis ottamaan vastaan pakolaisia ja miten asiaa kunnassa käsitellään.....	6
3. SIVISTYSPALVELUT	6
3.1 Varhaiskasvatus ja esiopetus.....	6
3.2 Valmistava opetus	6
3.4 Perusopetus ja lukio	7
3.5 Kirjastopalvelut.....	7
3.6 Kansalaisopisto	7
4. HALLINTOPALVELUT	8
4.1 Työllisyys.....	8
4.2 Kuntouttava työtoiminta	8
4.3 Vapaa-ajanpalvelut.....	9
5. SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT	10
5.1 Perhepalvelut.....	10
5.1.2 Neuvola- ja kouluterveydenhuolto.....	10
5.1.3 Alkukartoitus	11
5.1.4 Asiakkaiden kotoutumissuunnitelma	11
5.1.5 Lastensuojelu.....	12
5.2 TERVEYSPALVELUT	12
5.3 VAMMAISPALVELUT	12

5.4 IKÄIHMISTEN PALVELUT	12
7 VIRANOMAISYHTEISTYÖ	13
7.1 Maistraatti	13
7.2 Poliisi.....	13
7.3 Kansaneläkelaitos, KELA	13
7.4 Työ- ja elinkeinotoimisto, TE-toimisto.....	14
8. YHTEISTYÖ KOLMANNEN SEKTORIN KANSSA	15
9. SUUNNITELMA HYVIEN ETNISTEN SUHTEIDEN SEKÄ KULTTUURIEN VÄLISEN VUOROPUHELUN EDISTÄMISESTÄ	15
Lähdeluottelo.....	15

Johdanto

Kotoutumista edistävä laki määrittelee kunnan vastuuksi kotouttamisohjelman laatimisen. Kunta vastaa myös ohjelman toimeenpanosta, kehittämisestä sekä ohjelman toteutumisen ja vaikutusten seurannasta. Toimenpiteet ja palvelut suunnitellaan siten, että niiden avulla voidaan tehokkaasti ja oikea-aikaisesti edistää ja tukea maahanmuuttajien kotoutumista.

Kunnan on huolehdittava siitä, että kunnan palvelut soveltuvat myös maahanmuuttajille ja että kotoutumislaisissa tarkoitettut toimenpiteet ja palvelut järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Kunnan on huolehdittava oman henkilöstönsä osaamisen kehittämisestä kotoutumisen edistämiseksi. Maahanmuuttajille tarkoitettuja toimenpiteitä ja palveluja voidaan järjestää myös kuntien välisenä yhteistyönä.

Vaalan kunta tarjoaa maahanmuuttajille samoja peruspalveluja, joita tarjotaan kaikille kuntalaisille. Kotouttamisen keskeisenä tavoitteena on maahanmuuttajien integroituminen kaikkiin kunnan peruspalveluihin mahdollisimman pian, huomioiden erityispalvelut, joita maahanmuuttaja tarvitsee kyetäkseen saavuttamaan ja käyttämään tasavertaisesti olemassa olevia palveluita.

Kotouttamisohjelma on laadittu vuosille 2016-2019. Kunnanhallitus on käsitellyt ja hyväksynyt sen kokouksessaan 18.10.2016, jonka jälkeen ohjelma on viety valtuustolle xx.xx.2016. Kotouttamisohjelman toteutumista seurataan hyvinvointi- ja turvallisuustyön johtoryhmässä, valtuustossa ja hallituksessa. Kunnan kotouttamisohjelmaa päivitetään neljän vuoden välein valtuustokausittain. Kotouttamisohjelma tulee huomioida laadittaessa kunnan toiminta- ja taloussuunnitelmaa.

1. LÄHTÖKOHDAT

1.1. Lainsäädäntö

1.1.1. Laki kotoutumisen edistämisestä

Suomessa astui voimaan uusi laki kotoutumisen edistämisestä 1.9.2011. Kotoutumista edistävän lain (1386/2010) tarkoituksena on tukea ja edistää kotoutumista ja maahanmuuttajan mahdollisuutta ottaa osaa aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Lisäksi lain tarkoituksena on edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken.

Suomeen muutetaan useista eri syistä. Kotoutumista edistävän lain lähtökohtana on vastata maahanmuutossa viimeisen 20 vuoden aikana tapahtuneisiin muutoksiin. Kotoutumista edistävä laki myös huomioi kaikki maahanmuuttajat, lukuun ottamatta lyhytaikaista maassa oleskelua.

Kotoutumista edistävän lain tavoitteita ovat:

- huomioida kaikki eri syistä Suomeen muuttavat henkilöt
- edistää kotoutumisen kaksisuuntaisuutta; edistää maahanmuuttajien ja kantaväestön vuorovaikutusta
- parantaa alkuvaiheen ohjausta ja neuvontaa
- ehkäistä haavoittuviin ryhmiin kuuluvien syrjäytymistä
- lisätä maahanmuuttajien osallisuutta
- vahvistaa pakolaisten hallittua kuntiin sijoittamista.

Kunnalla on yleis- ja yhteensovittamisvastuu maahanmuuttajien kotouttamisen kehittämisestä sekä sen suunnittelusta ja seurannasta paikallistasolla. Kunnan on huolehdittava siitä, että kunnan palvelut soveltuvat myös maahanmuuttajille ja toimenpiteet ja palvelut järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Kunnan henkilöstön osaamista on myös kehitettävä.

1.1.2. Ulkomaalaislaki

Tämän lain tarkoituksena on toteuttaa ja edistää hyvää hallintoa ja oikeusturvaa ulkomaalaisasioissa. Lain tarkoituksena on lisäksi edistää hallittua maahanmuuttoa ja kansainvälisen suojelun antamista ihmisoikeuksia ja perusoikeuksia kunnioittaen sekä ottaen huomioon Suomea velvoittavat kansainväliset sopimukset. Ulkomaalaisen maahantuloon, maastalähtöön sekä oleskeluun ja työntekoon Suomessa sovelletaan tätä lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä. (Ulkomaalaislaki 301/2004.)

1.2. Kunnan muut strategiat ja ohjelmat

1.2.1. Selvitys siitä, miten kotouttamisohjelma kytkeytyy kunnan strategiseen suunnitteluun ja seurantaan

Vaalan strategiassa vuosille 2015-2018 kunnan arvot ovat luottamus, avoimuus, turvallisuus, kestävä kehitys ja sisukkuus. Vision mukaan Vuonna 2018: Vaalan moninainen maisema ja viihtyisä ympäristö houkuttavat asumaan ja viettämään vapaa-aikaa. Vaalalaiset voivat hyvin ja kuntalaisten keskuudessa vallitsee voimakas me-henki. Alueemme tarjoaa erinomaiset edellytykset monipuoliselle yritystoiminnalle, alkutuotannolle ja työlle. Kunnan talous on kunnossa ja peruspalvelut järjestetty lähipalveluna.

Maahanmuuttotyön kehittäminen nähdään yhtenä kunnan elinvoimatekijöistä. Kunnassa on noin 3000 asukasta, joista vuoden 2016 syksyllä yhteensä n.35 kuntalaisen äidinkieli on jokin muu kuin suomi, ruotsi tai saame.

Vaalan kunta lähtee omassa kehittämistyössään niin sanotusta normaaliuden periaatteesta, mikä tarkoittaa sitä, että kunnan peruspalveluja on kehitettävä niin, että ne vastaavat myös maahanmuuttajien tarpeisiin. Palvelujen on siis tunnistettava myös maahanmuuttajat asiakkaina. Näitä peruspalveluja ovat muun muassa asumis-, koulutus- sekä Oulunkaaren kuntayhtymän tuottamat sosiaali- ja terveystyöpalvelut.

1.2.2. Kotouttamisohjelma seuranta ja päivitys

Kotouttamisohjelma on laadittu vuosille 2016-2019. Kunnanhallitus on käsitellyt ja hyväksynyt sen kokouksessaan 18.10.2016, jonka jälkeen ohjelma on viety valtuustolle xx.xx.2016. Kotouttamisohjelman toteutumista seurataan hyvinvointi- ja turvallisuustyön johtoryhmässä, valtuustossa ja hallituksessa. Kunnan kotouttamisohjelmaa päivitetään neljän vuoden välein valtuustokausittain. Kotouttamisohjelma tulee huomioida laadittaessa kunnan toiminta- ja taloussuunnitelmaa.

1.2.3. Yhteistyö muiden viranomaistahojen kanssa maahanmuuttoasioissa (kunnat, kuntayhtymät ym.)

Yhteistyö on kuvattu tarkemmin seuraavissa luvuissa yksityiskohtaisesti. Vaalan hyvinvointi- ja turvallisuustyön johtoryhmässä on edustettuna eri viranomaistahot.

2. KEHITTÄMISTAVOITTEET JA TOIMENPITEET

2.1. Suunnitelma kotoutumista edistävästä ja tukevasta toimenpiteistä

2.1.1. Alkukartoitus

Alkukartoituksessa arvioidaan alustavasti maahanmuuttajan työllistymis-, opiskelu- ja muut kotoutumisvalmiudet sekä kielikoulutuksen ja muiden kotoutumista edistävien toimenpiteiden ja palvelujen tarpeet. Alkukartoituksessa selvitetään maahanmuuttajan aikaisempi koulutus, työkokemus, kielitaito sekä tarvittaessa muut työllistymiseen ja kotoutumiseen vaikuttavat seikat. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1389/2010.)

Työ- ja elinkeinotoimisto (TE-toimisto) järjestää alkukartoituksen maahanmuuttajalle, joka on työtön ja rekisteröity työnhakijaksi työ- ja elinkeinotoimistoon. Kunnan vastuulla on käynnistää alkukartoitus maahanmuuttajalle, joka saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotukea. Työ- ja elinkeinotoimisto tai kunta voi käynnistää alkukartoituksen myös sitä pyytäneelle muulle maahanmuuttajalle, jos tämän arvioidaan sitä tarvitsevan. Alkukartoitus käynnistetään kahden kuukauden kuluessa asiakkuuden alkamisesta tai alkukartoitusta koskevasta pyynnöstä. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1389/2010.)

TE-toimisto tai kunta, joka on järjestänyt alkukartoituksen, ohjaa maahanmuuttajan tarvittaessa saamaan muun viranomaisen tai palvelun järjestäjän palveluja. Ohjaamisessa tehdään yhteistyötä palvelun järjestäjän kanssa. Alkukartoituksen perusteella arvioidaan, tarvitseeko maahanmuuttaja kotoutumissuunnitelman. Kotoutumissuunnitelman tarvetta arvioidaan kiinnitetään huomiota siihen, tarvitseeko maahanmuuttaja kotoutumiskoulutusta, omaehtoista opiskelua tai muita toimenpiteitä kotoutumisensa tueksi. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1389/2010.)

2.1.2. Kotoutumissuunnitelma

Kotoutumissuunnitelma on maahanmuuttajan yksilöllinen suunnitelma niistä toimenpiteistä ja palveluista, joiden tarkoituksena on tukea maahanmuuttajan mahdollisuuksia hankkia riittävä suomen tai ruotsin kielen taito sekä muita yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja sekä edistää hänen mahdollisuuksiaan osallistua yhdenvertaisena jäsenenä yhteiskunnan toimintaan. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1389/2010.)

Kielen opiskelun lisäksi kotoutumissuunnitelmassa voidaan sopia maahanmuuttajan oman äidinkielen opetuksesta, yhteiskuntaan perehdyttävästä opetuksesta, luku- ja kirjoitustaidon sekä perusopetusta täydentävästä opetuksesta, kotoutumiskoulutuksesta ja muista kotoutumista edistävästä toimenpiteistä. Kotoutumissuunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon maahanmuuttajan omat kotoutumista edistävät tavoitteet. Kotoutumissuunnitelman mukaiset toimenpiteet toteutetaan tarvittaessa monialaisena yhteistyönä eri toimijoiden kesken. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1389/2010.)

Maahanmuuttajalla on oikeus kotoutumissuunnitelmaan, jos hän on työtön ja rekisteröitynyt työnhakijaksi TE-toimistoon tai jos hän saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotukea. Kotoutumissuunnitelma voidaan laatia myös muulle maahanmuuttajalle, jos se katsotaan alkukartoituksessa tarpeelliseksi maahanmuuttajan kotoutumisen edistämiseksi. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1389/2010.)

Ensimmäinen kotoutumissuunnitelma on laadittava viimeistään kolmen vuoden kuluttua ensimmäisen oleskeluluvan tai oleskelukortin myöntämisestä taikka oleskeluoikeuden rekisteröimisestä. Ensimmäinen kotoutumissuunnitelma on pituudeltaan enintään vuosi. Kotoutumisohjelman kesto määräytyy yksilöllisesti maahanmuuttajan tavoitteiden, työ- ja koulutushistorian sekä hänelle suunniteltujen ja tarjottujen toimenpiteiden perusteella. Kotoutumissuunnitelmaan oikeuttava enimmäisaika on kuitenkin kolme vuotta. Perustellusta syystä aikaa voidaan pidentää korkeintaan kahdella vuodella. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1389/2010.)

Kotoutumissuunnitelma laaditaan yhdessä maahanmuuttajan kanssa. Kunta tai TE-toimisto käynnistää alkukartoituksen perusteella kotoutumissuunnitelman laatimisen viimeistään kahden viikon kuluessa siitä, kun alkukartoitus on tehty. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1389/2010.)

TE-toimisto sopii kotoutumissuunnitelmassa maahanmuuttajan kanssa koulutuksesta, työhausta ja sen tavoitteista sekä työnhakua tukevista ja työllistymistä edistävästä toimenpiteistä ja palveluista. Kunta sopii kotouttamissuunnitelmassa maahanmuuttajan kanssa kotoutumista ja työllistymistä edistävästä kunnan palveluista tai muista toimenpiteistä, jos maahanmuuttaja ei perustellusta syystä voi osallistua kotouttamista tukeviin työvoimapolitiittisiin toimenpiteisiin. Maahanmuuttaja ohjataan hakeutumaan yksilöllistä tarvettaan vastaavaan koulutukseen tai muuhun kotouttamista ja työllistämistä edistävään toimenpiteeseen kuukauden kuluessa kotoutumissuunnitelman laatimisesta. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1389/2010.)

2.1.3. Huminatäärinen apu: Onko kunta valmis ottamaan vastaan pakolaisia ja miten asiaa kunnassa käsitellään.

Pakolaisten vastaanoton piiriin kuuluvat kiintiöpakolaiset, turvapaikanhakumenettelyn sekä perheen yhdistämisen prosessin kautta saapuvat maahanmuuttajat. Kuntasijoituksista sovitaan Pohjois-Pohjanmaan Ely-keskuksen kanssa.

Kunta varautuu järjestämään kotoutumista edistävät palvelut ja toimenpiteet kotoutumislain 2 §:n 2 ja 3 momentin mukaisille, kuntaan osoitetuille ja sijoittuneille henkilöille.

Tällä hetkellä Vaalan kunnalla ei ole vuosittaista pakolaiskiintiötä. Pakolaiskiintiöllä tarkoitetaan ELY-keskuksen kuntaan osoittamia kiintiöpakolaisia sekä myönteisen päätöksen saaneita, pakolaisten vastaanoton piiriin kuuluvia turvapaikanhakijoita. ELY-keskus voi osoittaa kunnalle pyyntöjä pakolaisten vastaanottamisesta ja tällöin kunta harkitsee, onko sillä edellytyksiä vastaanottoon ko. tapauksessa.

ELY-keskus ja Vaalan kunta yhdessä arvioivat vuosittain kuntaan osoitettujen ja sijoittuneiden henkilöiden alkuvaiheen palveluihin, asumiseen sekä muihin kotouttamis- ja peruspalveluiden käyttöön kohdistuvat tarpeet.

3. SIVISTYSPALVELUT

Sivistyspalveluihin kuuluvat seuraavat palvelut: varhaiskasvatus, esiopetus, perusopetus, lukiokoulutus, kirjasto ja kansalaisopisto (vapaa sivistystyö). Tärkeää on henkilökohtainen yhteydenpito maahanmuuttajaperheisiin ja huoltajien yhteispalaverit toiminnan suunnittelussa ja järjestämisessä. Tällöin voidaan käydä läpi myös eri kulttuuritaustaan liittyviä asioita, joilla on merkitystä koulupäivien toiminnassa. Maahanmuuttajia koskevissa asioissa käytetään tarvittaessa tulkkipalveluja. Vaalan sivistyslautakunta on hyväksynyt Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman kokouksessaan 29.8.2016:
http://www.oulunkaari.org/vaala/cgi/DREQUEST.PHP?page=meeting_frames

3.1 Varhaiskasvatus ja esiopetus

Maahanmuuttajataustaisilla perheillä on päivähoitolain mukainen oikeus kunnalliseen päivähoitoon ja esiopetukseen. Vaalan kunnassa maahanmuuttajalasten päivähoito järjestetään yleisten päivähoitopalveluiden yhteydessä. Päivähoitopaikan järjestämisessä noudatetaan samoja perusteita kuin muillakin päivähoitoa tarvitsevilla lapsilla.

Päivähoito on maahanmuuttajalasten kotoutumisen kannalta tärkeä kielen oppimisen, suomalaisuuteen ja suomalaiseen tutustumisen edistäjä. Päivähoidon ja varhaiskasvatuksen järjestämisessä pyritään ottamaan huomioon lapsen ikä ja yksilölliset tarpeet sekä kieli- ja kulttuuritausta.

Kaikille päivähoidossa oleville lapsille laaditaan yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma, joka toimii myös kotoutumissuunnitelmana. Suunnitelman laatimiseen osallistuu huoltaja, päivähoitokasvatustahon edustaja ja tarvittaessa muita lapsen kasvatuksessa mukana olevia tahoja. Suunnitelmaa laadittaessa huomioidaan lapsen ja hänen perheensä kulttuuritausta ja tarvittaessa käytetään tulkkia.

Vaalan kunnassa esiopetusta järjestetään päiväkodin ja varhaiskasvatuksen yhteydessä. Esioppilaalla on mahdollista osallistua myös perusopetuksen valmistavaan opetukseen. Esiopetuksen järjestämisessä noudatetaan esiopetussuunnitelmaa sekä valmistavan opetuksen opetussuunnitelmaa.

3.2 Valmistava opetus

Koulupalvelut järjestää koulupaikan jokaiselle esi- tai peruskouluikäiselle maahanmuuttajalapselle ja nuorelle niin pian, kuin se on mahdollista. Opetus aloitetaan valmistavalla opetuksella ja se kestää yleensä yhden lukuvuoden ajan. Valmistavan opetuksen tavoitteena on auttaa oppilaita kotoutumaan suomalaiseen yhteiskuntaan, taata heille tasa-arvoiset mahdollisuudet koulunkäyntiin sekä tukea lapsen ja nuoren kasvua ja kehitystä oman kulttuuriyhteisönsä ja suomalaisen yhteiskunnan aktiiviseksi jäseneksi. Tärkeää on myös antaa oppilaalle sellaisia valmiuksia, että hän kykenee siirtymään perusopetukseen ja oppivelvollisuusiän päätyttyä jatko- opiskeluun. Toimiva kaksikielisyys ja oman kulttuuri-identiteetin tuntemus sekä arvostus ovat pitkän aikavälin tavoitteita. Valmistavassa opetuksessa keskitytään erityisesti suomen kielen oppimiseen, oppimistaitojen harjaanuttamiseen, koulukäytänteiden ja yhteiskunnan toimintakulttuureihin perehtymiseen sekä peruskouluaineisiin tutustumiseen.

Valmistavaa opetusta annetaan 6-16-vuotiaille sekä tarvittaessa myös oppivelvollisuusiän ylittäneille maahanmuuttajataustaisille oppilaille, joiden suomen kielen taito ei vielä ole riittävän hyvä perusopetuksen ryhmässä opiskeluun. Oppilaat integroidaan mahdollisimman varhain perusopetuksen ryhmiin; aluksi erityisesti taito- ja taideaineisiin.

3.4 Perusopetus ja lukio

Valmistavan opetuksen oppilaat ovat heille osoitetun koulun oppilaita ja heitä tulee integroida koulun perusopetusryhmiin. Integrointi tukee oppilaan kotoutumista ja suomen kielen oppimista. He voivat opiskella valmistavassa opetuksessa niitä oppimääriä, joissa tarvitsevat erityisesti tukea. Vastuu integraation toteutumisesta on viime kädessä koulun rehtorilla. Vaalan kunta pyrkii takaamaan kaikille niille maahanmuuttajille, joille koulupolku on sopivin kotoutumispolku, mahdollisimman yhtenäisen ja tavoitteellisen koulupolun perusopetuksen kautta jatko- opintoihin. Kunta huomioi myös mahdollisuuksien mukaan erilaiset erityisen tuen tarpeet ja palvelut, jotka tukevat maahanmuuttajataustaisen lapsen ja nuoren koulunkäyntiä ja opiskelua.

3.5 Kirjastopalvelut

Kirjasto- ja tietopalvelujen tavoitteena on edistää väestön yhtäläisiä mahdollisuuksia sivistykseen, tiedon hankintaan ja virkistykseen. Kirjasto tarjoaa maksuttomasti asiakkaittensa käyttöön kirjoja, lehtiä, äänitteitä ja elokuvia. Aineistoja on saatavilla myös eri kielillä. Kirjaston omaan kokoelmaan kuuluu suomenkielisen aineiston lisäksi englannin-, ranskan-, ruotsin-, saksan-, viron- ja venäjänkielistä aineistoa. Tämän lisäksi aineistoa voidaan tilata Helsingin monikielisestä kirjastosta kurdin-, persian-, somalian ja turkinkielellä. Monikielisen kirjaston tehtävänä on Suomessa asuvan vieraskielisen väestön kirjastopalvelujen tukeminen, yhteyksien solmiminen koti- ja ulkomaisiin yhteistyötahoihin, tiedotus ja neuvonta sekä aineiston hankinta yhteiskäyttöön sellaisilla kielillä, jotka meillä ovat harvinaisia ja joiden käyttäjiä Suomessa on vähän.

Päävastuu ulkomaalaisväestön yleisistä kirjastopalveluista on kunnilla. Selkokielisten kirjastonkäytön ohjeet hankitaan kun ilmenee mitä kieltä maahanmuuttajat puhuvat.

3.6 Kansalaisopisto

Vaalassa toimii oma kansalaisopisto, Oulujärven kansalaisopisto. Toiminta on avointa kaikille kuntalaisille. Toiminta suunnitellaan ja toteutetaan siten, että se vastaa parhaalla mahdollisella tavalla kuntalaisten tarpeita ja toiveita huomioiden myös erityisryhmät kuten ikäihmiset, vammaiset ja maahanmuuttajat.

Kansalaisopiston kursseina järjestetään Suomi toisena kielenä kursseja tarpeen mukaan. Lisäksi muillakin kursseilla opettajat huomioivat maahanmuuttajaoppilaiden tarpeet ja toiveet. Tärkeää on suomen kielen oppiminen ja muihin kuntalaisiin tutustuminen.

Eri alojen kursseja voidaan toteuttaa tarvittaessa myös maahanmuuttotyön näkökulmasta.

4. HALLINTOPALVELUT

Hallintopalvelut vastaavat kotouttamisohjelman toteutumisen seurannasta ja ohjelman päivittämisestä sekä sovittavat yhteen eri hallintokuntien palvelut. Lisäksi edistetään viranomaisten hyvää yhteistyötä kotouttamistyössä. Hallintopalveluiden vastuulla on lisäksi elinkeinojen kehittäminen, työllisyys ja vapaa-ajanpalvelut.

4.1 Työllisyys

Työllistymispalveluiden tehtävänä on koordinoita ja tukea vaikeasti työllistyvien työttömien, myös maahanmuuttajien, työllistymistä tai kuntoutumista kohti työelämää tarjoamalla asiakaslähtöisiä työllisyyspalveluita ja henkilökohtaista tukea ja ohjausta. Työllistymispalveluiden toimintaan kuuluvat mm. palkkatukityöllistäminen, työpajatoiminta, nuorten työpajatoiminta, etsivä nuorisotyö, koululaisten kesätyöllistäminen ja yhdistysten työllistämisen tukeminen. Työllisyyttä hoidetaan ratkaisukeskeisellä toimintamallilla, jossa keskitytään yksilön vahvuuksien vahvistamiseen ja niiden esteiden poistamiseen, jotka ovat työllistymisen esteenä. Toiminta lähtee yksilön tarpeesta ja se on luonteeltaan moniammatillista verkostotyötä.

Osana työllistämisen tukea kunnan työllistymispalvelut voivat tarjota pitkään työttömänä olleille työnhakijoille asiakkaan ja työnantajan tarpeen mukaisia lyhytkoulutuksia ja työhönvalmennusryhmään osallistumista. Työllistymispalvelut etsivät ja välittävät sopivia palkkatukityöpaikkoja kunnan, Oulunkaaren ky:n, työllistävien yhdistysten ja yritysten sisältä. Työllistymispalvelut kehittävät myös yhteistyötä oppilaitosten kanssa tavoitteena asiakaslähtöiset, vaihtoehtoiset koulutuspolut myös maahanmuuttajataustaisille asiakkaille. Työllistymisyksikkö tukee pitkään työttömänä olleiden, palkkatukeen oikeutettujen pitkäaikaistyöttömien työllistämistä yhdistystyönantajille maksettavalla, kunnanhallituksen päätöksen mukaisesti jaettavalla avustuksella.

4.2 Kuntouttava työtoiminta

Kuntouttava työtoiminta on tarkoitettu pitkään työttöminä olleille henkilöille työllistymismahdollisuuksien ja elämänhallinnan parantamiseksi. Kuntouttavan työtoiminnan järjestäminen perustuu aktivointisuunnitelmaan, jonka TE-toimiston ja kunnan sosiaalitoimen viranomaisen laativat yhteistyössä asiakkaan kanssa.

Kuntouttavasta työtoiminnasta säädetään kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa (189/2001). Kuntouttava työtoiminta on toimintakykyä ja osaamista vastaavaa toimintaa vaihtoehtona työttömyydelle. Kuntouttava työtoimintaa järjestetään yksilöllisen tarpeen mukaan 4 - 8 tuntia päivässä, 1 – 4 päivänä viikossa, 3 - 24 kuukauden ajan. Kuntouttavaa työtoimintaa voidaan järjestää kuntien, kuntayhtymien, säätiöiden, yhdistysten, valtion virastojen sekä seurakuntien kanssa.

4.3 Vapaa-ajanpalvelut

Vaalassa nuoriso-, liikunta- ja kulttuuripalvelut sekä etsivä nuorisotyö ja nuorten työpaja on koottu vapaa-ajanpalveluiden alle. Vaalan kuntaan saapuvilla maahanmuuttajilla on samat mahdollisuudet ja oikeudet kuin paikallisväestöllä käyttää kunnassa olevia nuorisotiloja ja –palveluita. He voivat osallistua kaikkiin kunnassa järjestettäviin tilaisuuksiin ja tapahtumiin samalla tavalla kuin kantäväestökin. Nuorisopalveluilla on tärkeä merkitys ja rooli molemmin puolisessa suvaitsevaisuutta edistävän ilmapiirin luomisessa järjestämällä kaikenikäisten kuntalaisten kohtaamisia. Nuorisopalveluissa pystytään edistämään erityisesti kouluikäisten (7-18-vuotta) lasten ja nuorten kotoutumista Vaalaan sekä luomaan ja edistämään molemmin puolta yhteisöllisyyttä sekä osallisuutta. Kunnan nuorisotyöhön kuuluvat nuorten kasvatuksellinen ohjaus, toimintatilat ja harrastusmahdollisuudet, tieto- ja neuvontapalvelut, nuorisoyhdistyksien ja muiden nuorisoryhmien tuki, liikunnallinen, kulttuurinen, kansainvälinen ja monikulttuurinen nuorisotoiminta ja nuorten ympäristökasvatus. Nuorisotyötä ja –politiikkaa toteutetaan monialaisena yhteistyönä sekä yhteistyönä nuorten, nuorisoyhdistysten ja muiden nuorisotyötä tekevien järjestöjen kanssa.

Kunnan kaikki kulttuuritapahtumat ja tilaisuudet ovat avoimia kaikille kuntalaisille.

Nuorten osallistuminen ja kuuleminen: Nuorille järjestetään mahdollisuus osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja –politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn. Lisäksi nuoria kuullaan heitä koskevissa asioissa.

Liikunta on sivistyksellinen perusoikeus ja kunnan tehtävänä on luoda edellytyksiä liikunnalle ja tukea erityisesti terveyttä edistävää liikuntaa. Vaalan tavoitteena on tarjota kuntalaisille liikuntamahdollisuuksia yhdenvertaisesti niin, ettei sukupuoli, välimatkat, liikuntarajoitteet, talous, koulutustaso, kulttuurierot tai ikä ole esteenä liikuntaan osallistumiseen. Tämä edellyttää sitä, että yhdenvertaisuus otetaan huomioon kaikilla tasoilla: päätöksenteossa, käytännön toiminnassa ja ohjaustyössä, tiedotuksessa jne. Vapaa-aikapalvelut vastaavat erityisryhmien tarpeiden huomioimisesta yhdessä erityisjärjestöjen kanssa. Maahanmuuttajien voidaan joissakin tapauksissa katsoa kuuluvan erityisryhmiin, mikäli esimerkiksi kieli- tai kulttuuriongelmat vaikeuttavat liikuntapalveluiden käyttöä.

Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa hänet sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan ja itsenäistymistään sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Työtä tehdään ensisijaisesti perustuen nuoren itsensä antamiin tietoihin ja hänen omaan arvioonsa tuen tarpeesta. Etsivä nuorisotyö tavoittaa erilaisissa haastavissa elämäntilanteissa olevia nuoria, tarvittaessa myös maahanmuuttajia. Nuoria ohjataan pääsemään heidän tarvitsemiensa palveluiden piiriin ja heidän kanssaan yhdessä etsitään mielekästä tekemistä, koulutusta tai työkokeilupaikkoja. Lisäksi nuoria ohjataan hyvän elämänrytmin ja elämän sisällön löytymisessä.

Nuorten työpajatoiminnan keskeisenä tehtävänä on saada kaikki elämänhallinnan, työllistymisen tai koulutukseen sijoittumisen tukea tarvitsevat vaalalaiset nuoret tarvittavien tukitoimien piiriin. Toimintaa toteutetaan seinättömän työpajamallin mukaisesti ja nuorille tarjotaan yhteiskuntaan sijoittumista tukevaa ja voimavaraistavaa toimintaa yksilöllisesti ja tarvelähtöisesti. Tavoitteena on nuoren osallisuuden tukeminen ja yhteiskuntaan sijoittuminen, koulutusvalmiuksien parantaminen, edistää opintojen loppuun suorittamista ja tukea avoimille työmarkkinoille sijoittumista. Lisäksi tavoitteena on kehittää menetelmiä, jotka tukevat nuorten elämäntaitoja, sosiaalista vahvistumista, toiminta- ja työkykyä sekä ennalta ehkäistä nuorten päihde- ja huumeaineiden käyttöä ja epäsosiaalista käyttäytymistä.

Toiminnan sisältö mitoitetaan yksilöllisesti jokaisen nuoren työ- ja toimintakyvyn mukaisesti. Vaihtelevien tarpeiden vuoksi toiminta vaihtelee sisällöltään taitojen kartuttamisesta päivärytmin opetteluun. Työpajakakson kesto ja sisältö määritellään nuoren kanssa yhdessä, mikäli niitä ei ole määritelty työllistämistä tai aktivointisuunnitelmassa.

Vaalan kunta tarjoaa kaikille Vaalan kirjoilla oleville 15-18-vuotiaille nuorille kesätyöpaikan. Nuorten kesätyöllistäminen hoidetaan yhdessä 4h yhdistyksen kanssa. Kesätyöpaikat voivat löytyä kunnan tai Oulunkaaren ky:n yksiköistä, yksityisiltä tai yrityksistä.

5. SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT

Oulunkaaren kuntayhtymä järjestää Vaalan kunnan sosiaali- ja terveystalvet. Sosiaalipalvelut ovat tasavertaisesti kaikkien kotikuntalain (1994/201) mukaisesti kunnassa asuvien käytettävissä ja saatavilla. Maahanmuuttajien oikeudet kaikkiin etuusmuotoihin ja velvollisuudet palvelujen käyttäjinä ovat samat kuin kenellä tahansa. Sosiaali- ja terveystalvetuissa maahanmuuttajien palveluja hoidetaan samoin perustein ja samoissa toimipisteissä kuin muidenkin asiakkaiden palveluja. Kotoutumislain mukaisesti tulovaiheessa tehdään alkukartoitus ja sen osana laaja terveystarkastus kaikille maahanmuuttajille.

5.1 Perhepalvelut

Perhe- ja sosiaalipalvelut ovat tasavertaisesti kaikkien kotikuntalain mukaisesti kunnassa asuvien käytettävissä ja saatavissa. Sosiaalipalveluja on järjestettävä tueksi jokapäiväisestä elämästä selviytymiseen, asumiseen liittyvään tarpeeseen, taloudellisen tuen tarpeeseen, sosiaalisen syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi, lähisuhde- ja perheväkivallasta sekä muusta väkivallasta ja kaltoinkohtelusta aiheutuvaan tuen tarpeeseen, äkillisiin kriisitilanteisiin liittyvään tuen tarpeeseen, lapsen tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin tukemiseksi, päihteiden ongelmakäytöstä, mielenterveysongelmasta sekä muusta sairaudesta, vammasta tai ikääntymisestä aiheutuvaan tuen tarpeeseen, muuhun fyysiseen, psyykkiseen, sosiaaliseen tai kognitiiviseen toimintakykyyn liittyvään tuen tarpeeseen, tuen tarpeessa olevien henkilöiden omaisten ja läheisten tukemiseksi.

Työikäisille suunnattujen sosiaalipalveluiden tavoitteena on tukea työikäisiä asiakkaita elämänhallintaan, työhön, toimeentuloon ja opiskeluun liittyvissä asioissa sekä vähentää eriarvoisuutta. Työikäisten palveluita ovat mm. neuvonta ja ohjaus sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin, sosiaalinen kuntoutus, kuntouttava työtoiminta, välitystilipalvelu ja toimeentulotuki (Perustoimeentulotuen myöntäminen siirtyy Kelalle 1.1.2017 alkaen)

Maahanmuuttajien oikeudet kaikkiin etuusmuotoihin ja velvollisuudet palvelujen käyttäjinä ovat samat kuin kenellä tahansa. Taloudellisen tuen tarpeessa olevalla maahanmuuttajalla on oikeus kotoutumisaikanaan kotoutumistukeen. Oikeus kestää kolme vuotta (kiintiöpakolaisilla neljä vuotta) maahanmuuttajan ensimmäisen kotikunnan väestötietojärjestelmään merkitsemisestä. Tuen maksamisen edellytyksenä on maahanmuuttajalle tehty kotoutumissuunnitelma.

Tasavertaisen palvelun takaamiseksi asiakastilanteessa käytetään tarvittaessa tulkkia. Etenkin alkuvaiheessa tämä on tärkeää, jotta asiakkaalle voidaan selvittää hänen etuutensa, oikeutensa ja velvollisuutensa.

5.1.2 Neuvola- ja kouluterveydenhuolto

Lastenneuvolan tärkein tehtävä on jokaisen lapsen kasvun ja mahdollisimman suotuisan kehityksen, terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen edistäminen. Määräaikaisseuranta ja erilaiset seulonnat mahdollisten poikkeamien varhainen toteaminen sekä perheiden neuvonta ja tukeminen muodostavat lastenneuvolatoiminnan tukirangan. Lisäksi vanhempia tuetaan heidän kotikasvatuksessaan. Myös erityisen tuen tarpeessa olevien perheiden varhainen tunnistaminen on tärkeä osa neuvolatyötä.

Neuvolaikäiset maahanmuuttajalapsen siirtyvät lastenneuvolaan maahantulotarkastuksen tai vastaanottokeskuksessa tehdyn tarkastuksen jälkeen. Tarkastukset neuvolassa tehdään niin sanottuina ikäkausitarkastuksina ja ne ovat sisällöltään samanlaisia kaikille lapsille. Lastenneuvolatyön sisältö pohjautuu

valtioneuvoston asetukseen neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskelijaterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten suun terveydenhuollosta.

Kaikkien 3-6-vuotiaiden lasten kehitysarvio tehdään Lene-seulalla. Maahanmuuttajalapsille tarvittaessa soveltuvin osin. Ikäkausitarkastuksessa huomioidaan mahdollisen nopeutetun rokotusohjelman tarve tai tarve tehostaa voimassa olevia rokotuksia. Rokotusten tarve ja rokotusten jatko-ohjelma selvitetään yleensä maahantulotarkastuksessa tai vastaanottokeskuksessa tehdyssä tarkastuksessa, josta tiedot siirtyvät lastenneuvolaan. Tarvittaessa sovitaan ylimääräisiä tapaamisia neuvolaan. Ikäkausitarkastuksissa terveystarkastuksen lisäksi annetaan myös terveysneuvontaa huomioiden perheen tarpeet. Tarkastuksissa käytetään aina ammattitulkkia.

5.1.3 Alkukartoitus

Alkukartoituksen käynnistää työ- ja elinkeinotoimisto maahanmuuttajan ollessa työtön työnhakija. Maahanmuuttajan ollessa pitkäaikaisena toimeentulotukiasiakkaana, alkukartoituksen käynnistää kunta.

Alkukartoitus sisältää alkuhaastattelun, jossa selvitetään maahanmuuttajan yleiset kotoutumisen valmiudet. Niitä on esimerkiksi: suomen tai ruotsin kielen taito, luku- ja kirjoitustaito, opiskelutaidot ja – valmiudet, omat työllistymis- ja koulutustoiveet sekä elämäntilanne ja siitä johtuva palvelujen tarve. Tarvittaessa alkuhaastattelun perusteella asiakas ohjataan tarkentaviin toimenpiteisiin, kuten osaamisen kartoitus, luku- ja kirjoitustaidon selvittäminen, opiskelutaitojen selvittäminen ja palvelutarpeiden kartoitus. Alkuhaastattelu tehdään asiakkaan äidinkielellä tai kielellä, jota asiakkaan voidaan todeta ymmärtävän riittävän hyvin.

Alkukartoitus käynnistetään kahden kuukauden kuluessa asiakkuuden alkamisesta tai alkukartoitusta koskevasta pyynnöstä. Alkukartoituksen perusteella asiakas voidaan ohjata työmarkkinoille, tarvettaan vastaavaan koulutukseen tai muihin kotoutumista edistäviin toimenpiteisiin ja palveluihin yhteistyössä palvelujen järjestäjän kanssa. Alkukartoituksen perusteella arvioidaan tarvitseeko asiakas kotoutumissuunnitelmaa. Tarvetta arvioitaessa kiinnitetään huomioita siihen, tarvitseeko asiakas kotoutumiskoulutusta, omaehtoista opiskelua tai muita toimenpiteitä kotoutumisen tueksi.

5.1.4 Asiakkaiden kotoutumissuunnitelma

Sosiaalitoimiston työntekijät osallistuvat asiakkaiden kotoutumissuunnitelmien laadintaan joko työ- ja elinkeinotoimistossa tai sosiaalitoimistossa. Sosiaalitoimistossa laaditaan tarvittaessa perhekohtaisia sekä alaikäiselle yksin ilman huoltajaa Suomeen saapuneelle nuorelle kotoutumissuunnitelmia.

Kotoutumissuunnitelma muodostuu erilaisista kotoutumista tukevista toimenpiteistä ja palveluista, joiden tarkoituksena on tukea maahanmuuttajan mahdollisuuksia hankkia yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja, sekä edistää hänen mahdollisuuksiaan osallistua

yhdenvertaisena jäsenenä yhteiskunnan toimintaan. Eri maahanmuuttajien suunnitelmissa painottuvat eri asiat aikaisemmasta koulutuksesta, työkokemuksesta, iästä, terveydentilasta sekä muista henkilökohtaisista olosuhteista johtuen. Suunnitelman tulisi aina sisältää ainakin suomen tai ruotsin kielen opiskelua.

Ensimmäinen kotoutumissuunnitelma on voimassa korkeintaan vuoden. Sosiaalityön tavoitteena on tukea maahanmuuttajan kotoutumista ja omatoimista selviytymistä suomalaisessa yhteiskunnassa.

Maahanmuuttajapalvelut tarjoavat asiakkailleen ohjausta, opastusta ja neuvontaa arkipäivän käytännöistä, yhteiskunnan toiminnoista, sosiaaliturvasta ja perheenyhdistämisestä, jotta maahanmuuttaja-asiakas saisi jo varhaisessa vaiheessa tietoa käytettävistä olevista palveluista.

17 vuotta täyttäneelle työttömälle nuorelle laaditaan kotoutumissuunnitelma yhdessä työ- ja elinkeinotoimiston kanssa. Kotoutumissuunnitelmaa laadittaessa huomioidaan maahanmuuttajan omat kotoutumista edistävät tavoitteet. Viranomaiset ohjaavat asiakasta hakeutumaan hänen tarpeitaan vastaavaan koulutukseen tai muuhun kotoutumista ja työllistymistä edistävään toimenpiteeseen.

5.1.5 Lastensuojelu

Maahanmuuttajataustaiset lapset ja heidän perheensä ovat oikeutettuja yhtäläisiin palveluihin kuin kantaväestöön kuuluvat. Lasta ja perhettä tuetaan ensisijaisesti yleisten palvelujen kautta. Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun.

Kieli- ja kulttuurierot tuovat haasteita myös lastensuojelutyöhön. Lasten kasvatuskäytännöt voivat poiketa huomattavasti siitä, mikä Suomessa on hyväksyttyä ja sallittua. Maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden kanssa työskennellessä lastensuojelun keskeisten periaatteiden mukaisesti lapsen etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, miten eri ratkaisut turvaavat lapselle: kielellisen, kulttuurisen ja uskonnollisen taustan huomioimisen. Lisäksi sijaishuoltopaikan valintaa koskevassa kohdassa todetaan, että sijaishuoltopaikan valinnassa tulee ottaa mahdollisuuksien mukaan huomioon lapsen kielellinen, kulttuurinen sekä uskonnollinen tausta.

5.2 TERVEYSPALVELUT

Perusterveydenhuollon palveluja tuotetaan Vaalan terveysasemalla. Terveyspalveluihin kuuluvat terveydenhoitajan- ja lääkärintarkastukset, terveydenhoitajan vastaanotot, päivystysvastaanotto, perusterveydenhuollon lääkäripalvelut ja lastenneuvolapalvelut. Lääkäripäivystys virka-ajan ulkopuolella toteutetaan Oulun seudun yhteispäivystyksessä. Maahanmuuttajat saavat tarvitsemansa terveyspalvelut samoilla periaatteilla kuin muutkin kuntalaiset. Tarpeen mukaan heidät huomioidaan myös erityisryhmänä.

5.3 VAMMAISPALVELUT

Vammaispalveluiden tavoitteena on edistää vammaisten henkilöiden osallisuutta ja yhdenvertaisuutta yhteiskunnassa sekä ehkäistä ja poistaa vammaisuudesta johtuvia esteitä. Vammaispalveluita ovat mm. liikkumista tukeva palvelu, henkilökohtainen apu, asunnon muutostyöt, asumisjärjestelyitä koskevat palvelut, työ- ja päivätoiminta, työllistämistä tukeva toiminta, työhönvalmennus.

5.4 IKÄIHMISTEN PALVELUT

Kotihoidon palveluiden tavoitteena on mahdollistaa kaiken ikäisten ihmisten itsenäinen, hyvä elämä omassa kodissaan mahdollisuuksien mukaan elämän loppuun saakka. Kotihoidon palvelukokonaisuuteen kuuluvat kotipalvelu, kotisairaanhoido ja erilaiset tukipalvelut kuten ateriapalvelu, kuljetuspalvelu, asiointi. Ennalta ehkäisevät palvelut kuten kuntouttava päivätoiminta, ennalta ehkäisevät kotikäynnit ja vanhusneuvola tukevat kotihoitoa.

Lisätietoja palveluista saa Senioripisteistä (palveluohjaajalta tai päivätoiminnoista) sekä kotihoidon palveluesimieheltä.

7 VIRANOMAISYHTEISTYÖ

7.1 Maistraatti

Suomessa asuvista henkilöistä merkitään perustiedot väestötietojärjestelmään. Rekisteröitäviä tietoja ovat mm. nimi, syntymäaika, kansalaisuus, perhesuhdetiedot ja osoite. Vakinaisesti Suomeen muuttaville henkilöille rekisteröidään kotikunta ja he saavat suomalaisen henkilötunnuksen. Oleskeluluvan on oltava voimassa vähintään vuoden. Pohjoismaiden kansalaiset eivät tarvitse oleskelulupaa.

EU-kansalaisen, joka aikoo jäädä Suomeen yli kolmeksi kuukaudeksi, on rekisteröitävä oleskelunsa poliisilla ennen rekisteröitymistään maistraattiin. Ulkomaalaisen on lain mukaan ilmoitettava rekisteriin samat tiedot kuin Suomen kansalaisenkin, jos oleskelu Suomessa kestää vähintään vuoden. Rekisteröinti tapahtuu paikallisessa maistraatissa. Rekisteritietoja käytetään mm. vaalien järjestämisessä, verotuksessa, terveydenhuollossa, oikeushallinnossa ja tilastoinnissa.

Rekisteröityäkseen henkilön on henkilökohtaisesti käytävä asuinpaikkansa maistraatissa. Mukana on oltava passi sekä voimassa oleva oleskelulupa. Muita rekisteröinnissä tarvittavia asiakirjoja ovat mahdolliset avioliittotodistukset, ero- ja kuolintodistukset ja lasten syntymätodistukset. Rekisteröityvän henkilön tulee täyttää ja henkilökohtaisesti allekirjoittaa maistraatissa ulkomaalaisen rekisteröinti-ilmoituslomake sekä muuttoilmoitus väestötietojärjestelmään.

7.2 Poliisi

Poliisilain mukaan poliisin on toimittava asiallisesti ja puolueettomasti sekä sovinnollisuutta edistäen. Poliisin tulee ensisijassa neuvoin, kehoituksin ja käskyin pyrkiä ylläpitämään yleistä järjestystä ja turvallisuutta. Poliisi ei saa puuttua kenenkään oikeuksiin enempää kuin poliisin tehtävän suorittamiseksi on tarpeen. Poliisin työ on myös yhteiselon turvaamista ja yksilöiden oikeuksien kunnioittamista.

Poliisi hoitaa oleskeluoikeuden rekisteröinti-, oleskelulupa- sekä kansalaisuusasiat. EU:n ulkopuolelta tulevat maahanmuuttajat tarvitsevat oleskeluluvan. EU:n kansalaisten täytyy rekisteröityä paikallispoliisilla, mikäli he oleskelevat maassa yli kolme kuukautta. Oleskelulupa-anomus tulee jättää oman paikkakunnan poliisille. Ensimmäinen oleskelulupa haetaan yleensä jo ennen Suomeen muuttoa. EU-kansalaisten tulee täyttää oleskeluoikeuden rekisteröinti-ilmoitus. Poliisi palvelee vaalalaisia asiakkaita Oulussa.

7.3 Kansaneläkelaitos, KELA

Kansaneläkelaitos (Kela) hoitaa Suomessa asuvien sosiaaliturvaa eri elämäntilanteissa. Suomen sosiaaliturvajärjestelmä perustuu maassa asumiseen. Joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta kaikilla Suomessa vakinaisesti asuvilla on oikeus Kelan myöntämiin sosiaaliturvaetuksiin.

Kun maahanmuuttaja on saanut henkilötunnuksen, hänen täytyy käydä Kansaneläkelaitoksella ja tarkistaa, onko hän oikeutettu Suomen sosiaaliturvaan. Jos maahanmuuttaja on oikeutettu Suomen sosiaaliturvaan, Kela

lähettää henkilölle kotiin sairausvakuutuskortin, eli Kela-kortin. Jokainen Suomessa pysyvästi asuva saa sen ilmaiseksi. Kela-korttia tarvitaan mm. terveyskeskuksessa, sairaalassa, apteekissa, lääkärissä ja hammaslääkärissä.

Lisätietoja Kelan palveluista löytyy osoitteesta www.kela.fi.

7.4 Työ- ja elinkeinotoimisto, TE-toimisto

Uusi laki kotoutumisen edistämisestä astui voimaan 1.9.2011. Lain piirissä on kaikki Suomeen muuttaneet ulkomaalaiset. Tavoitteena on tukea maahanmuuttajien aktiivista osallisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa sekä edistää heidän kotoutumistaan.

Kotoutumisen edistämisen tarkoitus on tarjota maahanmuuttajalle mahdollisimman pian maahantulon jälkeen mahdollisuus hankkia suomalaisen yhteiskunnan aktiivisen ja tasavertaisen jäsenen tarvitsemat valmiudet.

Kotoutumisen tärkeimmät edellytykset ovat kielitaito ja työllistyminen. Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto tarjoaa palveluja uusille ja kotoutumisen piirissä oleville maahanmuuttaja-asiakkaille, jotka ovat työikäisiä (17-65-vuotias), työnhakijaksi rekisteröityneitä ja joilla on voimassa oleva palveluihin oikeuttava työ- ja oleskelulupa.

TE-toimisto järjestää alkukartoituksen työttömäksi työnhakijaksi rekisteröityneelle maahanmuuttajalle kahden kuukauden kuluessa asiakkuuden alkamisesta tai alkukartoitusta koskevasta pyynnöstä. Alkukartoitus sisältää haastattelun, osaamiskartoituksen ja mahdollisuuksien mukaan kielitaidon arvioinnin.

Kotoutumislain mukaisen kotoutumissuunnitelman laatiminen käynnistetään kahden viikon kuluttua alkukartoituksesta, mutta viimeistään kolmen vuoden kuluttua oleskeluluvan myöntämisestä ja se laaditaan enintään yhden vuoden ajaksi. Kotoutumissuunnitelma-aika voi kestää maksimissaan kolme vuotta ja erityisistä syistä sitä voidaan jatkaa kaksi vuotta. Kotoutumissuunnitelman laatii yhdessä asiakkaan kanssa Pohjois-Pohjanmaan TE-toimiston asiantuntija joko paikan päällä Vaalassa tai videoyhteyksien avulla.

Kotoutumissuunnitelma on maahanmuuttajan yksilöllinen suunnitelma niistä toimenpiteistä ja palveluista, joiden tarkoituksena on tukea maahanmuuttajan mahdollisuuksia hankkia riittävä suomen tai ruotsin kielen taito sekä muita yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja sekä edistää hänen mahdollisuuksiaan osallistua yhdenvertaisena jäsenenä yhteiskunnan toimintaan. Mikäli asiakas on myös kunnan sosiaalitoimen asiakas, laaditaan kotoutumissuunnitelma yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveystoimen kanssa.

TE-toimisto ohjaa maahanmuuttaja-asiakkaat opetushallituksen suositusten mukaiseen kielikoulutukseen. Tavoitteena on, että maahanmuuttaja pääsisi soveltuvaan suomen kielen koulutukseen mahdollisimman pian kotoutumissuunnitelman laatimisen jälkeen. Maahanmuuttajalla on mahdollisuus opiskella joko työvoimapolitiittisissa kielikoulutuksissa tai omaehtoisella kotoutumistuella muun muassa kansalaisopiston toteuttamassa Suomistartti-koulutuksessa, peruskoulu-, lukio- tai ammatillisissa opinnoissa.

Kielikoulutusten nivelvaiheissa voidaan järjestää työkokeilua, palkkatukityötä tai muita työvoimapalveluja (kielen alkutestausta, osaamiskartoituksia ja työnhakukoulutuksia) tarpeen mukaan. Tarjolla on myös yrittäjyysneuvontaa ja starttirahaa yrityksen perustamiseen. Uuden TE-palvelu-uudistuksen mukaan

maahanmuuttaja-asiakkaat samoin kuin muut työnhakija-asiakkaat ohjataan oman palvelulinjan mukaisiin palveluihin.

8. YHTEISTYÖ KOLMANNEN SEKTORIN KANSSA

Kolmas sektori, yhdistykset ja järjestöt sekä seurakunta, ovat erittäin tärkeitä yhteistyökumppaneita maahanmuuttotyössä. Maahanmuuttotyöhön pyydetään mukaan kaikkia alueella toimivia kolmannen sektorin toimijoita; esimerkiksi SPR, 4H, eläkejärjestöt, Sydänyhdistys, Reumayhdistys, Maa- ja kotitalousnaiset, Maaseudun Sivistysliitto, urheiluseurat, seurakunnat ja kyläyhdistykset. Kolmannen sektorin toimijoilla on mahdollisuus hakea kunnalta vastikkeellista tukea omaan toimintaansa, jos se tukee kotoutumista ja suomen kielen oppimista sekä edistää ja luo hyviä etnisiä suhteita.

9. SUUNNITELMA HYVIEN ETNISTEN SUHTEIDEN SEKÄ KULTTUURIEN VÄLISEN VUOROPUHELUN EDISTÄMISESTÄ

Yhteistyö Pohjois-Suomen Etnisten Suhteiden Neuvottelukunnan kanssa

Paikallista asennekasvatustyötä Vaalassakin tukee Kainuussa ja Pohjois-Pohjanmaalla toimiva alueiden yhteinen etnisten suhteiden neuvottelukunta (Pohjois-Suomen ETNO). Etnisten suhteiden neuvottelukunta on valtioneuvoston asettama asiantuntijaelin, jolla on seitsemän alueellista neuvottelukuntaa. Alueellisia neuvottelukuntia johdetaan ELY-keskuksista, jotka vastaavat alueellaan maahanmuuttajien kotouttamistyön suunnittelusta ja ohjauksesta. Pohjois-Suomen ETNON ja kuntien yhteistyötä tiivistetään ja ETNON toiminta tehdään näkyväksi koko Kainuun maakunnan alueella.

Maahanmuuttoasioista tiedottaminen ja asennevaikuttaminen ovat yksi neljästä ETNOlle asetetuista päätehtävistä. Muita päätehtäviä ovat yhteistyön ja vuoropuhelun lisääminen eri toimijoiden ja väestöryhmien välillä, maahanmuuttajien ja järjestöjen osallisuuden lisääminen Suomessa sekä asiantuntijana toimiminen maahanmuuttopolitiikan kehittämisestä.

Lähdeluottelo

Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010). Laki on saatavissa Internetistä osoitteesta <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=laki%20kotoutumisen>.

Ulkomaalaislaki (301/2004). Luettavissa Internetistä osoitteesta <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040301?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=ulkomaalaislaki>.

Maahanmuuttoon liittyvää käsitteistöä

Maahanmuuttaja

Maasta toiseen muuttava henkilö.

Yleiskäsite, joka koskee kaikkia eri perustein muuttavia henkilöitä.

Ulkomaalainen

Henkilö joka ei ole Suomen kansalainen.

Siirtolainen

Henkilö, joka muuttaa maasta toiseen rakentaakseen siellä itselleen uuden elämän.

Maastamuuttaja tai maahanmuuttaja.

Turvapaikanhakija

Henkilö, joka pyytää suojaa ja oleskeluoikeutta vieraasta maasta.

Saa pakolaisaseman, jos hänelle myönnetään turvapaikka. Turvapaikanhakija ei siis vielä ole pakolainen.

Turvapaikkamenettelyn yhteydessä tutkitaan ja ratkaistaan myös, voiko oleskeluluvan saada jollain muulla perusteella.

Pakolainen

Henkilö, jolle on myönnetty kansainvälistä suojelua kotimaansa ulkopuolella. Pakolainen oleskelee kotimaansa tai pysyvän asuinmaansa ulkopuolella siitä syystä, että hänellä on perustellusti aihetta pelätä joutuvansa siellä vainotuksi alkuperän, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta.

Kiintiöpakolainen

Henkilö, jonka pakolaisaseman YK:n pakolaisjärjestö UNHCR on vahvistanut ja joka uudelleen sijoitetaan Suomeen. Eduskunta päättää vuosittain pakolaiskiintiön suuruuden ja valtioneuvosto päättää kiintiön kohdentamisesta. Suomen kiintiö on vuodesta 2001 lähtien ollut 750 henkeä vuodessa.